

---

## Telegram cunsumadëures jenà - forà 2015

### Tan vel pa mi imobil?

Nia düc ne sa tan che so imobil podess valëi veramënter söl marcé o é bugn da dì sce le prisc pité canch'al vëgn venü o afité l'imobil, é adegüè o no. Tröc ne sa nia co che ai dess fà. Insciö vai da n profescionist lëde (n marciadënt d'imobiliars, n geometer o n architët) por se lascè fà n arat sön le valur de so imobil. N te' arat costa de regola inçe aladô y nia düc n'é a öna da dè fora scioldi por chësc. N stromënt che öga por sciazè da susc y autonomamënter so imobil (prisc de venüda o d'afit) é le sorvisc che vëgn pité dal'Agenzia dles Entrades sön la plata internet: [www.agenziaentrate.gov.it](http://www.agenziaentrate.gov.it).

### **Porsones che à tut sö n credit ciafa derevers les tasses, sce ares paia jö le debit dan tëmp La signoria arbitrala bancara desponn la retüda aladô de cuotes determinades**

Dan da n valgügn agn à n consumadù ciafè n imprëst da n istitut de credit (Prestitalia Spa). Tl scomenciamënt dl 2014 orô le consumadù paié derevers l'imprëst dan dal tëmp y s'à porchël lascè fà jö le cunt de tan che al ti é ciamò debit ala banca. Al paiâ le debit, mo la soma ti savô scialdi alta y insciö él jü dala Zentrala di Consumadus dl Südtirol por se lascè cïarè do y fà jö danü le cunt. Dala calculaziun resultâl che al ess messü paié derevers cotan demanco de cí ch'al â paié. Insciö se ghirâ le consumadù derevers la desfarënzia dala banca. Baldi zënza suzès. Le consumadù tolô insciö la dezijiun da presentè recurs pro la signoria arbitrala bancara (Arbitro Bancario Finanziario).

Te chësc caje à la signoria arbitrala bancara desponü na retüda al consumadù de 3.081,96 euro.

La retüda dles tasses y di cosc vëgn preodüda dal articul 125 sexies dl Test Unich Bancar che dij che le consumadù po te vigni momënt paié derevers dan tëmp, daldöt o inçe ma en pert, la soma imprestada al finanziadù. Te chësc caje à le dërt da ciafè na reduziun di cosc dl imprëst anfat ala soma di fic y cosc debit por la dorada romagnëta dl contrat.

La Zentrala di Consumadus dl Südtirol inviëia porchël dotes les porsones che à paié derevers n imprëst dan tëmp (dantadöt pro contrac d'imprëst de n cuinto dl paiamënt o dla ponsiun) da se lascè cïarè do la calculaziun dl debit romagnënt, do avëi tut n apuntamënt al numer de telefonn 0471-975597.

## **EFSA: Lat fräsch po contignì bateries y dess porchèl gnì cöt**

Çi risción pa sc'an bër lat fräsch? Chësc po contignì "bateries danoses" sciöche le campylobacter o salmonelles y al ne basta nia ma na lauraziun igienica tles aziëndes da paur. L'Autorité europeica por la segurèza di alimentars (EFSA) lascia alsavèi che cöje le lat dan da le bëre é la miù manira por desdrüje chës bateries che po fà amarè la porsona.

Lat fräsch - chël ô dì lat de vaçes, cíoures, bisces y i.i. che n'é nia gnü scialdè sö a plü co 40° o gnü sotmetü a tratamënc de chësta sort - "po contignì bateries de dann che po incè gaujè de burtes maraties" à lascè alsavèi EFSA. Tratamënc igienics moderns tles aziëndes sciöche incè na secuënza de desfridamënt zënza interuziun é porchèl indispensabli. Mo chësc ne basta nia por schivé i risc. Le lat fräsch dess gnì cöt denant che le bëre. Te tröc staç dl'Europa po lat fräsch gnì cumprè pro automac y al pê che les consumadësses y i consumadus é tres plü interessà a chësc.

## **Racoiüdes de punc: pâiel pa la mëia da ester fedei?**

Feter te dotes les botèghes él da ciafè de te' scomenciadies: por tan y tan de punc ciàfon chësta o chë "scincunda". Mo pâiel pa pordèrt la mëia da stè fedei a na botèga?

N ejèmpl de na scomenciadia atuala de n gran supermarcé: por 26 punc y 11,90 euro laprò ciàfon n toster a contat. Le medemo model costa tla botèga dl produtur online 32,90 euro. Por ciafè i 26 punc mësson cumprè ite por 520 euro (o zënza pon incè cumprè 52 produc sponsor). La "reduziun sön le prisc" tla forma dla scincunda à na faziun de präsc 4%. Al é da se damanè sc'al ne foss nia miùmarcé da d'adoré le potenzial de sparagn canch'an cumpra ite (aladò de sciazades dess chësc ester incèr le 10%, chël ô dì de 52 euro pro nosc ejèmpl): cun chisc scioldi ne podësson nia ma se cumprè le toster, mo incè se vaghè i ingrediënc por na cëna de tost Hawaii.

## **Jide ma te n zënter fitness ... mo oçio al contrat!**

Cun l'ann nü s'à tröc de nos tut dant da fà valch por süa condiziun fisica. Mo indere nia vigni zënter de fitness ne mantëgn çì ch'al impormèt y nia vigni program de fitness ne corespogn a nüsc bojëgns. Mo a çì désson pa mëte averda?

Por pröm désson se fà scrì fora dal dotur de cíasa n atestat che nes dà l'ok por fà n'ativité sportiva. Spo él da tó en conscideraziun nüsc fins: çì ôi pa y tan de tëmپ poi pa investì te chësta ativité? An dess spo baié di fins cun le trainer. Al é incè important da ciarè avisa sciöche al é tl zënter de fitness tratan i orars olach'an oress jì ilò: él injins assà? Vëgnel pa daurì sö assà? Él assà dusces y éres pa nètes? Damì él sc'an damana da podèi jì a fà n'ora de proa debann - insciö s'intënon belatira sce le zënter se scüsa.

Denant che sotescri le contrat él da se le lì jö indortöra y mëte dantadöt averda ai terminns de desdita y ales poscibilitès de retrata. De plü informaziuns él da ciafé sot a [www.verbraucherzentrale.it](http://www.verbraucherzentrale.it).

## **Çi costa pa n cunt bancar?**

Sön l'ultimo estrat dl cunt dl ann mëss les banche ti comuniché avisa a süa tlientela cí che so cunt é gnü efetivamënter a costè tratan l'ann calendar dër stlüt jö. A chësta calcolaziun ti mëssel gnì injuntè la insciödita plata de survijiun ("documento di sintesi"). Sc'an mèt a confrunt ala fin dl ann l'ISC efetif („indicatore sintetico di costo“) cun l'ISC dl profil d'anuzadù ch'an à instèsc sön la plata de survijiun, pon abiné fora sc'an paia deplü o demanco por so cunt co "l'anuzadù standard". Sc'an s'intënn ch'an paia trö' massa, désson se lascè aconsié dala banca n cunt plü adatè o damanè do te d'atres banche sc'ares po pitè n cunt plü passenënt.

N'inrescida dla Banca d'Italia de setëmber dl 2013 desmostra che un di faturs plü importancé por les desvalianzes de cost pro cuntcorënc é "l'eté" dl cunt. Dit en cört, incé sce n cunt pëia ia cun de bunes condiziuns devëntel cun la dorada dl contrat tres plü çer insciöche n cunt de plü de diesc agn costa mesanamënter plü co 100 euro. Porchël désson, n pü' aladô dl mote "Ester jogn é döt - incé pro le cunt bancar", controlè avisa l'ultimo estrat dl ann. Y lascéssal dî: al é incé cuncé debann!

### **Svenüda: i prisc arbassà, i dërc resta anfat**

An ne po nia mëte ala pèr prisc arbassà cun dërc limità por la tlientela. Incé sce le prisc é superscontè àn le dërt al patüc zënza defec y ales cualitè impormetüdes tl cheder dla lege de garanzia. Sce n articul vëgn venü miùmarcé deach'al é por ejëmpl n pü' paz o n pü' smarì mëss chësc incé gnì dè dant. La tliënta/le tliënt po fà na retlamaziun de vigni defet che ne ti é nia gnü segnalè avisa tla botëga, incé sc'ara/al s'intënn de chësc pormò plü tert. La garanzia por defec eventuai dl produt é de dui agn da canch'al é gnü cumprè o de 60 dis da canch'an se n'à intenü. Ti pröms sis mëisc mëss la comerzianta/le comerziant desmostrè che le defet n'è nia canche le produt é gnü cumprè. Insciö él plü saurì por la consumadëssa/le consumadù da se fà avarèi le dërt a n produt zënza defec o a na retüda di scioldi. Ara/al n'é indere nia oblié da azetè n bonn!

Mo metede averda: por prinzip ne mëss la botëga nia tó zoruch produc zënza defet. Sce ara le fej spo él por bela cherianza. La poscibilitè da baratè produc zënza defet cumprà tratan le tëmp de svenüda vëgn en gran pert bele stlütà fora atira dales botëghes.

### **Energia-efiziënza? Puh präibel, mo nia a spëises dla trasparënza!**

Da n valgönes edemes rôdel sura döta la provinzia zacotan de rapresentancé lezitënc che ô vëne implancé fotovoltaics y pumpes termiches. Cí fej pa chisc furbi? Ai ti cunta dant ala consumadëssa/al consumadù che süa familia é öna "dles sóres cin' families fortunades dl comun che à le plajëi da podëi pié do n sistem de scialdamënt bunmarcé y insciö sparagné ann por ann n gröm de scioldi contanc". Le problem pro chësta chestiun: cí che vëgn chilò venü dai rapresentancé feter sciöche por fà n plajëi n'é nia ater co n'ativité düra pro chëra ch'ara nen va de milesc de euro. Nia ma la manira sciöche i rapresentancé fej da abiné la crëta dles consumadësses y di consumadus n'é plü co sospetosa, mo bëgn incé en pert les pratiches commerciales che vëgn aplicades: sön i documënc màncel informaziuns, i rapresentancé rajona de bonus fiscal sciöche sc'al gniss ma conzedü da süa firma, le finanziamënt vëgn

descrit malamënter y cotan deplü. La Zentrala di Consumadus aconsiëia da dî: "No, giulan impò". De plü informaziuns: [www.verbraucherzentrale.it](http://www.verbraucherzentrale.it).

### **Comerz de pici cíans - metede averda ala provegnëza!**

Le comerz cun de pici cíans, inçe online, é oramai diventè n'ativité inredora. Al po ester che che cumpra zënza bëgndî damanè ti dais sù scioldi a organisaziuns zënza scrupui feter sciöche la mafia. La comunité de laûr "Comerz de cíans" aconsiëia:

- cumprè dagnora da zidladus conesciüs che à na lizënza;
- ma cumprè cíans che à almanco 8 edemes;
- damanede sc'i podëis odëi la uma dl cían y passede tëm্প cun la uma y so cían;
- damanede do: zidladus responsabli respogn ion a vigni domanda;
- sc'i ëis dübi damanede n dotur di tiers de crëta.

Ćiamò n consëi: inçe tles cíases di tiers locales él tröc tiers da cater iames che aspeta che zacai i toles sö y ti ois bun!